

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
DROHOBYCH IVAN FRANKO STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY
YOUNG SCIENTISTS COUNCIL

ISSN 2308-4855 (Print)
ISSN 2308-4863 (Online)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК:

**Міжвузівський збірник наукових праць молодих
вчених Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка**

HUMANITIES SCIENCE CURRENT ISSUES:

**Interuniversity collection of Drohobych
Ivan Franko State Pedagogical University
Young Scientists Research Papers**

ВИПУСК 58. ТОМ 2
ISSUE 58. VOLUME 2

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

УДК 378.147.016:[811.161.2'243+811.162.1'243]
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/58-2-51>

Ольга ФЕДЬКО,
orcid.org/0000-0002-2993-9471
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри культурології та українознавства
Запорізького державного медичного університету
(Запоріжжя, Україна) *fedko_olga@ukr.net*

ОСНОВНІ ТРУДНОЩІ ПРИ ВИВЧЕННІ/ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

У статті розглядаються проблеми викладання та вивчення польської та української мов як іноземних. Стаття дає загальне уявлення про найпоширеніші труднощі у процесі вивчення цих слов'янських мов та шляхи їх подолання, тому актуальність дослідження зумовлена необхідністю надання методичної підтримки викладачам-початківцям. Мета статті – на основі наявних навчально-методичних розробок запропонувати шляхи формування різноманітних компетентностей (читання, граматики, письма, говоріння). Виявлено спільні та відмінні методичні труднощі у навчанні української та польської мов слов'яно- та англомовних студентів. Проведено огляд наявних підручників; наголошено на необхідності використання додаткового матеріалу для вдосконалення різноманітних навичок (у тому числі використання інноваційних технологій), наведено окремі приклади мовних ігор, завдань для вікторин та на культурологічні теми.

У розвідці названо фактори, які ускладнюють вивчення/викладання української та польської мов як іноземних (мовна інтерференція, особливості флексійних мов, недоопрацювання учнями матеріалу), та запропоновано шляхи і методи вдосконалення навчального процесу (врахування індивідуальних потреб учня або групи, залучення додаткового матеріалу, заохочення до самостійної роботи, підвищення мотивації за допомогою мовних ігор і творчих завдань). Вказано на особливу складність таких завдань, як відмінювання та написання власного висловлювання.

На підставі аналізу найпоширеніших методичних труднощів (пов'язаних із фонетичними, лексичними, граматичними, синтаксичними, соціокультурними особливостями) обґрунтовано необхідність творчого використання наявних матеріалів і створення власного навчально-методичного комплексу відповідно до цілей навчання.

Ключові слова: українська мова як іноземна, польська мова як іноземна, методика, компетентність, інноваційні технології.

Olha FEDKO,
orcid.org/0000-0002-2993-9471
Candidate of Philological Sciences,
Senior Lecturer at the Department of Cultural and Ukrainian Studies
Zaporizhzhya State Medical University
(Zaporizhzhya, Ukraine) *fedko_olga@ukr.net*

MAIN DIFFICULTIES IN STUDYING/TEACHING UKRAINIAN AND POLISH AS A FOREIGN LANGUAGE

The article deals with the problems of teaching and learning Polish and Ukrainian as a foreign language. The article gives the general idea about the most frequent difficulties in the process of learning those Slavic languages and the ways to overcome them, so the relevance of the study is determined by necessity to provide the methodological support for beginners. The purpose of the article is to offer ways of formation of various competences (reading, grammar, writing, speaking) on the basis of the available methodological and methodical works. The common and different methodological difficulties in teaching Ukrainian and Polish languages for Slavic and English-speaking students are revealed. The review of available textbooks is done; the necessity of use of additional material for improvement of various skills is specified (including the use of innovative technologies), some examples of language games, tasks for quizzes and cultural topics are provided.

Problems that arise in the process of learning / teaching Ukrainian and Polish as a foreign language have common causes (language interference, peculiarities of inflectional languages, under-processing of the material by students) and solutions (taking into account the individual needs of the student or group, involving additional material, encouraging independent work, increasing motivation with the help of language games and creative tasks). Conjugation tasks and writing are usually the most difficult for students.

Overcoming difficulties (related to phonetic, lexical, grammatical, syntactic, sociocultural features) requires the creative use of available materials and the creation of one's own educational and methodological complex in accordance with the learning goals.

Key words: Ukrainian as foreign language, Polish as foreign language, methodics, competence, innovative technologies.

Постановка проблеми. Під впливом стрімкого технічного прогресу зазнають змін усі сфери людської діяльності, не виключаючи методики вивчення іноземних мов. Попри загальну тенденцію послуговуватися онлайн-перекладачем для вирішення елементарних питань у чужій країні, спроможність інтернет-ресурсів замінити знання мови обмежена туристичним мінімумом. Людина не може повноцінно функціонувати у суспільстві, не оволодівши мовою, тому і надалі існує необхідність вдосконалювати методику викладання іноземних мов.

Польська та українська – близькоспоріднені слов'янські мови, подібність їхньої структури, спільні історичні процеси та прошарок лексики уможливають застосування аналогічних підходів у процесі викладання і вивчення цих мов.

Аналіз досліджень. Варто зауважити, що з політичних причин методика викладання української мови як іноземної перебуває на етапі становлення та активного упорядкування (О. Антонів, О. Бойчук, О. Горошкіна, І. Зозуля, В. Корженко, І. Кочан, Н. Скиба, О. Туркевич, Г. Шелест), у той час як у викладанні польської мови як іноземної вже усталилися класичні методики (A. Dąbrowska, M. Janda, E. Komorowska, E. Lipińska, J. Maćzyński, J. Michowicz, M. Pasieka, A. Seretny, M. Strąk). Про це свідчить і стан розробки підручників. Універсальними для вивчення польської мови як іноземної у 2000-х роках є підручники «Hurra!!! Po polsku» та «Krok po kroku» (зараз найбільш популярний у мовних школах). Водночас серед багатьох видань з української мови як іноземної («Крок», «Яблуко», «Мій Львів», «Мандрівка Україною», «Розмовляєте українською?» та ін.) ще не виокремилися такі класичні зразки, позаяк навчально-методичні розробки продовжують апробуватися і вдосконалюватися. Більшість видань укладено представниками окремих організацій для власних потреб. Так, відповідно до студентського контингенту у посібнику Сумського державного університету «Українська мова для іноземців» (2017) відзначаються високою частотністю лексеми «біженець» / «біженка» та «мігрант» / «мігрантка». Двотомне видання за редакцією С. Луцак призначене передусім для студентів медичних ЗВО, тому друга частина є вузькоспрямованою.

О. Горошкіна простежує традиції розробки підручників з української мови з 70-тих років ХХ ст. відповідно до структури «теорія + вправи». Дослідниця вказує на необхідність переглянути наявну модель через збільшення ваги мотиваційного чинника: «щоб забезпечити інтерес учнів до

предмета, стимулювати їхню активність, необхідно закласти в підручник такий алгоритм роботи, щоб вони відчували, що в результаті навчання розвивається їхнє мовлення, розумові здібності, пам'ять, увага та інші психічні якості...» (Горошкіна, 2019: 96). Відповідно, кожне заняття викладач має запланувати у такий спосіб, щоб студенти усвідомили досягнення ними мети уроку (нова комунікативна ситуація, синтаксична конструкція, тематична група слів тощо).

Мета статті – здійснити огляд типових проблем, що виникають при вивченні цих двох мов студентами-іноземцями зі слов'яномовного і англomовного середовища, та визначити шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Першочерговим завданням у процесі викладання української та польської мови у будь-якій аудиторії є формування навичок читання. Лише опанувавши це вміння, студент здатний працювати самостійно без нагляду викладача. У процесі вивчення української мови на цьому етапі виникають труднощі із засвоєнням кириличного алфавіту. Його літери добре знайомі лише носіям української, російської, білоруської, болгарської, македонської, сербської та деяких інших слов'янських мов та окремих неслов'янських (через поширеність російської). Для представників інших країн кириличне письмо є своєрідним бар'єром. Українська мова використовує не лише незнайомі за формою знаки письма, але й наділяє іншим значенням відомі символи, зокрема прописне *d* подібне до англійської літери *g*, прописне *t* – до англійської *m* тощо. Особливо складним для іноземців є завдання розрізняти на письмі літери *b*, *v*, *ь* (які вони часто передають однаково, пишучи м'який знак). Через специфіку українського алфавіту на перших заняттях доводиться залучати прописи.

Коли йдеться про вивчення польського алфавіту, завдання полегшує популярність латиниці. Більшість людей у сучасному інформаційному суспільстві знає основи англійської мови (або іншої іноземної мови, що послуговується латиницею). Це полегшує вивчення принаймні половини літер польського алфавіту як для англomовних студентів, так і для слов'ян. Проте окремі букви викликають особливі складнощі: наприклад, у польській мові *ą* читається як [o^h], *ǯ* позначає [й] (в англійській [dʒ]).

Під час роботи з іноземцями особливу увагу слід звернути на постановку правильної вимови звуків. Проблемними можуть виявитися різні одиниці, залежно від фонетичних особливостей рідної для студента мови. Явище мовної інтерференції проявляється вже на рівні засвоєння

звуків: російськомовним учням важко з першої спроби запам'ятати вимову літери *e* [e], а знайомий з англійської мови звук [t] ускладнює вимову слов'янського [t]. Унаслідок взаємовпливу мов виникають також труднощі з чітким розмежуванням твердих / м'яких звуків.

Засвоївши абетку, учні переходять до читання складів, слів і речень. Домінування фонетичного принципу у правописі слов'янських мов значно полегшує це завдання. В українській мові необхідно зупинитися лише на окремих сполученнях літер, зокрема здатності літер *я, ю, є* позначати один звук (після м'якого приголосного) та два звуки (на початку слова, після апострофа, м'якого знака, іншого голосного).

Ускладнює завдання з вивчення польської мови наявність диграфів, а також використання діакритичних знаків. З одного боку, вживання останніх змінює звукове значення літери, з іншого – вони можуть зникати під час роботи з текстом, що спричинило появу неякісного з правописної точки зору контенту на інтернет-ресурсах.

Найбільш складний матеріал для засвоєння варто подавати у схематичному вигляді, щоб учні могли простежити використання діакритичного знаку (*kreska*) та літери *i* на позначення пом'якшення, а також вивести закономірності трансформації значень літер *c, s, z* залежно від діакритичних значень чи сполучень літер.

<i>c</i> [ц]	<i>ć=ci</i> [чъ]	<i>cz</i> [ч]
<i>s</i> [с]	<i>ś=si</i> [шь]	<i>sz</i> [ш]
<i>z</i> [з]	<i>ź=zi</i> [жь]	<i>ż=rz</i> [ж]

Ще одним ускладненням у процесі читання текстів польською мовою є принцип наведення власних назв та окремих запозичень мовою оригіналу. Правильна вимова написаного латиницею слова стає своєрідним викликом та перевіркою IQ (Jacques Chirac, Umberto Eco). У зв'язку з цим розвинулася й варіативність норм передачі на письмі таких слів, як Chopin / Szopen, mail / mejl (розмовна форма) та ін.

Акцентуаційні норми польської мови, на відміну від української, відзначаються певною простотою. Достатньо запам'ятати, що наголос припадає на передостанній склад (за винятком похідних слів / форм – назв сотень, минулий час та умовний спосіб 1, 2 особи множини тощо). Цікаво відзначити складність застосування цього правила під час словозміни. Показовою є форма множини орудного відмінка, у якій іноземці часто порушують акцентуаційну норму: *student – studentami, mężczyzna – mężczyzami*.

Правильно наголошувати слова української мови іноді складно навіть для її носіїв, для вдоско-

налення цієї навички необхідно звертатися до словників, слухати мовлення високоосвічених людей.

Велике значення має належний аудіосупровід. Якщо заняття відбуваються з інтервалом у два дні і більше, для успішного засвоєння матеріалу студенту бажано працювати самостійно. На етапі, коли навички читання ще не закріплені, потрібний орієнтир, критерій правильності вимови – або коментарі викладача, або наявність аудіозапису. Зворотній зв'язок у процесі постановки вимови є обов'язковим елементом. Наразі набувають популярності відеоуроки з іноземних мов, однак беззаперечним є факт, що у такий спосіб можна успішно вивчити лексичну чи граматичну тему, а правильність вимови студент оцінити не може. Спотворене ж звучання фрази перекреслює весь поступ у вивченні мови. Цікавою (попри технічну недосконалість) є нова опція у навчальних додатках – завдання з використанням мікрофону, коли програма порівнює вимову користувача із записаними у базі варіантами.

Потреба у додатковому матеріалі зумовлена комунікативним спрямуванням більшості підручників. На матеріалі діалогів зручно моделювати різні ситуації і відпрацьовувати навички усного мовлення, проте їх часто недостатньо для тренування вимови. Тому створюються супровідні видання, як, наприклад, «Czytaj krok po kroku» (A. Stelmach). Варто відзначити універсальність наведених у підручнику «Cześć, jak się masz» (W. Miodunka) текстів, які мають достатній розмір для тренування, аудіосупровід і водночас представляють поширені ситуації спілкування.

Іноді організують окремих спекурс – майстер класи з фонетики, для підготовки яких можуть залучати різнопланові тексти, у тому числі поетичні. Під час вибору пісенного репертуару необхідно враховувати як обсяг та зв'язність тексту, так і чіткість вимови слів. На допомогу викладачеві також приходить цілий архів різноманітних скоромовок і спеціальних віршів для тренування дикції. На окремих українських інтернет-ресурсах такий матеріал навіть структурований за проблемними для вимови звуками (сайт «Наша парафія», публікація на сторінці Львівської пошти тощо). У процесі тренування польської вимови та вдосконаленні навичок читання стануть у пригоді вірші «Chrzyszcz» (J. Brzechwa), «Jamnik» (M. Strzałkowska), «Szczeban Szczygieł» (L. J. Kern), позаяк вони дозволяють не просто тренувати дикцію, а й відпрацьовувати навички читання складних сполучень літер. До набору скоромовок можна додати вправу на числівники: порохувати, наприклад, від 660 до 670 (у зворот-

ному порядку, через один, різні математичні дії тощо). Головне – обрати складні для вимови елементи. У такому завданні студенти відчувають також практичну користь, бо, на відміну від рідковживаних конструкцій із логопедичних віршів, числівники активно використовуються у повсякденному житті.

Складність аудіювання залежить від близькості мови, що вивчається, до рідної або вже опанованої студентом мови. Спільний для споріднених мов прошарок лексики забезпечує перевагу під час виконання такого завдання. Для формування вміння сприймати інформацію на слух важливо не лише забезпечити достатній лексичний запас, але й привчати студентів до самостійної роботи. На початковому рівні (A1) зазвичай використовуються аудіозаписи, створені авторами підручників і належно адаптовані. Поступово необхідно привчати учнів до живого мовлення: аудіокниги, радіопередачі і зрештою фільми та серіали. Останні становлять собою певний виклик, адже відтворюють побутове мовлення, насичене розмовними елементами, діалектизмами та згрубілими словами. Н. Скиба окреслює широке коло інтерактивних методів навчання, що ґрунтуються на сприйнятті і розумінні медіаконтенту: «дискусійні (діалог, групові й колективні дискусії обговорення «витворів» медіакультури, аналіз ситуацій), ігрові (літературно-імітаційні, театралізовано-ситуативні...), тренінгові» (Скиба, 2015: 290). Ознайомлення з доступними медіаресурсами є украй важливим ще й через наявність у мові табуйованих тем, що необхідні у побуті (група слів, що називає фізіологічні подробиці, пейоративна лексика тощо).

Попри доцільність індивідуального підбору методів вивчення лексики для кожного студента, наявність інноваційних технологій полегшує цей процес. У мобільних додатках з вивчення мов поєднуються різні типи завдань, що робить їх зручними і для аудіалів, і для візуалів. Спорідненість мов відіграє важливу роль у засвоєнні лексики. З одного боку, запам'ятовувати слова на основі асоціацій та подібності значно легше, ніж абсолютно не пов'язані між собою сполучення звуків (порівняйте: укр. стіл, польськ. stół, рос. стол та англ. table). З іншого – у студентів складається оманливе враження, що зміна кількох звуків у слові перетворює його на відповідну одиницю іншої мови. Щоб уникнути спотворення слів, треба сформулювати усвідомлений підхід до розрізнення і використання лексичних одиниць.

Основним викликом у процесі вивчення польської / української мови як іноземної для усіх студентів залишається система відмінкових закінчень.

Проблема полягає в тому, що більша частина граматики потрібна для побудови простих конструкцій і тому 14 форм іменників та прикметників трьох родів, 6 форм займенників, три часи дієслова передбачені на рівні A1 (лише окремі аспекти A2). У той час як можна будувати речення англійською, використовуючи мінімум граматики (Simple).

I + to love + my+ family

Я + (любити) люблю + (свій) своєю + (родина) родину.

Ja + (lubić) lubię + (swój) swoją + (rodzina) rodzinę.

Позаяк порядок слів у реченні в українській та польській мові не є настільки сталим, як, наприклад, в англійській, саме категорія відмінка визначає додаткове значення – діяча, об'єкта, ознаки тощо. Порівняйте, «Дочка допомагає мамі» та «Дочці допомагає мама». Окремо треба звернути увагу на порядок слів у польській мові, коли йдеться про сполучення іменника і прикметника. Хрестоматійним прикладом є словосполучення білий ведмідь: biały niedźwiedź (просто білого кольору) / niedźwiedź biały (біологічний вид).

Теперішній час дієслів становить проблему з огляду на притаманні йому дієвідміни та чергування. Принцип вивчення таких форм полягає у поступовому накопиченні дієслів і використанні аналогії. У підручниках комунікативного спрямування бракує зведеної таблиці, засвоєння якої дасть можливість послуговуватися формами теперішнього часу інтуїтивно. Корисним у цьому плані є матеріал підручника «Cześć, jak się masz» (W. Miodunka), який сприяє розширенню словникового запасу, запам'ятовуванню видових пар дієслів, типових чергувань теперішнього / простого майбутнього часу.

Більшість проблем під час вивчення і викладання граматики флективних мов пояснюють значною відмінністю від рідної для студента мови, його непризвичаєністю до системи відмінкових закінчень, відсутності типологічних паралелей з рідною мовою. Однак на практиці правильне вживання закінчень становить проблему навіть для українця, який вивчає польську мову, попри очевидну подібність синтаксичних конструкцій та самих закінчень. Цю навичку потрібно просто довести до автоматизму численними повторами типових зразків.

Підручники переважно подають інформацію про відмінки у вигляді схем і таблиць, бо легше запам'ятати приклади і на їх основі самостійно сформулювати правило, ніж завчити насичений філологічними термінами текст. Такий індуктивний підхід дозволяє також враховувати кон-

текст, конструкції, що вимагають того чи іншого відмінка. Варто відзначити гармонійне поєднання лексичних і граматичних тем у підручнику «Hurra!!! Po polsku 1», в якому система закінчень вивчається поступово, відмінок за відмінком, з урахуванням частотності їх вживання.

Суттєво варіюється складність засвоєння особливостей керування дієслів і типових конструкцій з кожним окремим відмінком для студентів-слов'ян та англомовного контингенту. Під час вивчення спорідненої слов'янської мови вибір потрібної форми не становить проблеми, бо у більшості випадків керування збігається і потрібно звернути увагу лише на розбіжності. А от непризвичаєна до флексій людина має більше труднощів з вибором властивого відмінка, ніж власне зі зміною закінчення. Окрім проведення максимальних паралелей з рідною мовою або мовою-посередником, доречним буде також наведення переліку найбільш поширених дієслів, що вимагають цього відмінка, та прийменників з прикладами. Зразковою у цьому плані є подача матеріалу у підручнику «Z polskim na ty» (Ewa Lipińska).

Підручники комунікативного спрямування зазвичай не містять достатньої кількості вправ для засвоєння закінчень різних частин мови, тому необхідно давати письмові завдання для самостійного виконання (за матеріалом подібним до «Język polski dla cudzoziemców. Ćwiczenia dla początkujących», «Przygoda z gramatyką»). Окремою проблемою у процесі формування мовної компетентності є обмежена кількість тренувальних вправ із використанням різних відмінкових форм. Потреба у їх виконанні зумовлена тим, що під час побудови власного висловлення неможливо уникнути вживання різних відмінків в одному реченні. Щоб сформувати таку навичку, доцільним є використання системи карток з послідовним додаванням завдань на нові вивчені граматичні теми, що сприяє як повторенню матеріалу, так і запам'ятовуванню та розпізнаванню різних граматичних конструкцій. Картки (що подаються у випадковій послідовності) можуть містити завдання такого типу:

- (Н.в.) Agnieszka to... (dobra koleżanka).
Robert jest... (młody).
- (Зн.в.) Mam... (piękna matka).
Studiuję... (język polski).
- (Ор.в.) Interesuję się... (literatura angielska).
Robert jest... (mój brat).
- (Р.в.) Nie lubię... (ciepłe mleko).
Nie mam... (dobry kolega).

У випадках складних відмінків (місцевий – в обох мовах, називний множини – у польській)

можна використовувати вправи різної складності: 1) поставити окреме слово у необхідну форму; 2) скласти речення так, щоб слово вживалося у цій формі). На початковому етапі роботи з такими картками обов'язковим є використання правила або зразків, щоб зміна закінчення не перетворилася на вгадування. Лише коли студенти запам'ятають флексії, доцільним є самостійне виконання завдання.

Відпрацювання граматичних навичок на базі збірників вправ сприяє також вдосконаленню правописання. Хоча основний принцип полягає у послідовній передачі звуків на письмі за допомогою відповідних літер (фонетичний), явища асиміляції та мовна традиція стають на перешкоді.

У підручниках вміщені різнопланові завдання на правопис (вставити пропущені літери, відтворити слово/фразу, розставити літери тощо). Цікавим видом роботи залишається написання диктантів, яке може включати ігровий та/або культурознавчий елемент (пісні, вірші тощо). Можливим є також залучення студентів до надиктовування тексту, завдяки чому формується усвідомлення необхідності чітко вимовляти кожний звук. Засвоєнню орфографічних норм сприяє також використання різноманітних додатків (Memrise, Quizlet тощо) з вивчення мови, які включають у себе завдання написати відповідь на клавіатурі.

Цікавим є факт, що іноді іноземцям легше запам'ятати окремі орфограми, ніж носіям мов. Йдеться передусім про два варіанти передачі звука [у] та [ж] у польській мові. Учні-слов'яни можуть залучати для порівняння аналог слова з рідної мови, що значно полегшує процес:

ріка / rzeka, море/ morze VS життя / życie, жирафа / żyrafa;

Бог / Bóg, рог (рос.) / róg VS вухо / ucho, усміх / uśmiech.

Знання граматики та орфографії потрібні для написання власного висловлення так само, як і знання лексики. Звісно, для успішної побудови тексту необхідно бути ознайомленим зі зразками есе та багато тренуватися.

З огляду на комунікативне спрямування сучасні підручники з польської та української мови як іноземної містять достатньо цікавого матеріалу для розвитку усного мовлення (зразки діалогів на різні теми, типові мовленнєві ситуації). Продуктивним на заняттях з іноземної мови є метод рольової гри. Існує багато різновидів мовних ігор, що сприяють поживленню інтересу учнів та зняттю напруги: «Хто я? Що я?», «Так/Ні», «Alias» (вгадати слово) тощо. Завдяки їх використанню іноземці вчаться

швидко будувати висловлювання та повторюють вивчену лексику.

Виправданим є залучення старої, однак не застарілої методики переказу текстів. По-перше, це розвиває навички монологічного мовлення, по-друге, здатність розказати достатньо великий за обсягом текст сприятиме введенню більш розлогіх реплік до діалогів, по-третє, у таких текстах зібрані усталені конструкції, які ми не вбудовуємо заново у мові, а відтворюємо (чистити зуби – *myć zęby*, приймати душ – *brać prysznic*, розмовляти по телефону – *rozmawiać przez telefon* тощо). Репродуктивний метод є природним шляхом вивчення мови, адже у такий спосіб дитина вчиться розмовляти.

О. Горошкіна підкреслює роль соціокультурного аспекту у формуванні комунікативної компетентності студентів-іноземців: «залучення соціокультурних відомостей не лише збагачує знання студентів, підвищує в них інтерес до навчання..., стимулює самостійну роботу студентів, а й забезпечує їм комфортне існування в країні, є необхідною умовою їхнього повноцінного життя» (Горошкіна, 2017: 38). Особливу увагу варто звернути на усталені словосполучення, значення яких залишається незрозумілим у дослівному перекладі (наприклад, *mieć węża w kieszeni*, *mieć muchy w nosie*, *pod pse*). Фразеологізми не лише відображають притаманну нації картину світу, але й збагачують мовлення, роблять його більш образним та експресивним. Вивчення усталених у мові одиниць може також урізноманітнити хід заняття, активізувати увагу та фантазію учнів: скласти прислів'я з фрагментів, поєднати фразеологізм та його значення, розшифрувати фразу за картинкою тощо. До того ж усталені вислови можна добирати за тематичним принципом (про Новий рік, навчання, тварин, жінок) і приурочити до якогось свята чи окремого уроку у підручнику. Окрім ознайомлення з найбільш популярними творами у рамках адаптації до чужого культурного середовища необхідно зупинитися на специфічних традиціях та історичних світоглядноформувальних чинниках. За широтою охоплення соціокультурного матеріалу серед методичних розробок з польської мови вирізняється підручник «Krok po kroku» (особливо друга частина), у якому багато інформації про традиції, культуру та новітню історію. Залежно від рівня підготовки учнів та календарного циклу у викладача залишається великий простір для імпровізації. З нагоди релігійних та державних свят можливі різнопланові завдання: 1) ознайомитися з національною специфікою свята шляхом читання / переказу тексту,

2) читання / написання диктантів / виконання граматичних завдань за текстом пісень (наприклад, до 8 березня: *Jestem (kobieta), / (Woda), (ogień), (burza), (perła) na (dno), / Wolna jak rzeka / Nigdy, nigdy nie (poddać się – ja)*), 3) укладання з фрагментів тематичних віршів або крилатих висловів (можна зробити картки відповідного кольору і форми: на 14 лютого – серце, 8 березня – квітка тощо), 4) читання / розташування літер у правильному порядку / написання побажань (можна зробити картки самостійно або взяти друковані листівки без тексту).

Для визначення мовного рівня та простеження прогресу необхідно пройти тестування за усіма видами робіт. Окремі підручники з польської мови призначені саме для підготовки до контролю і містять зразки завдань («Hurta!!! Po polsku 3», «Bądź na B1»). З вивчення української мови напрацьовань значно менше, однак ведеться активна робота у цьому напрямку.

Методика викладання іноземних мов має адаптуватися до когнітивних особливостей сучасної молоді та уповні використовувати здобутки технічного прогресу. Існує широке коло ефективних для вдосконалення різних навичок методів і прийомів, серед яких вчитель має обирати найбільш відповідні потребам групи. Необхідність мотивувати учнів, активізувати їхню увагу та відповідати високим вимогам зумовлює залучення творчого підходу до заняття, використання інноваційних технологій та ігрових форм навчання.

Висновки. Проблеми, що виникають у процесі вивчення / викладання української та польської мови як іноземної, мають спільні причини (мовна інтерференція, особливості флективних мов, недоопрацювання студентами матеріалу) та шляхи розв'язання (урахування індивідуальних потреб учня або групи, залучення додаткового матеріалу, заохочення до самостійної роботи, посилення мотивації за допомогою завдань ігрового та творчого характеру). У студентів, що володіють спорідненою мовою, зазвичай викликають найбільші труднощі завдання на відмінювання та власне висловлювання. Англomовним студентам важко при звичаїтися до системи закінчень та засвоїти керування. Наявна розлога та належно апробована методична база з польської мови як іноземної дає змогу викладачеві варіювати матеріал, використовувати найбільш вдалі рішення для відпрацювання складних тем. Водночас відсутність універсальних та уніфікованих навчальних видань з української мови як іноземної ускладнює процес викладання, попри активну роботу над розробкою навчального матеріалу. Подолання

труднощів (пов'язаних з фонетичними, лексичними, граматичними, синтаксичними, соціокультурними особливостями) вимагає творчого використання наявних матеріалів та створення власного навчально-методичного комплексу відповідно до цілей навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горошкіна О. Реалізація соціокультурного аспекту навчання української мови як іноземної. *Studia Ukrainika Posnaniensia*, 2017, № 5. С. 37–44.
2. Горошкіна О. Функції підручника української мови в компетентнісній парадигмі. *Studia Ukrainika Posnaniensia*, 2019, № 1. С. 93–102.
3. Скиба Н. Медіатекст як інструмент у навчанні української мови як іноземної. *Studia Ukrainika Posnaniensia*, 2015, № 3. С. 289–293.

REFERENCES

1. Horoshkina O. Realizatsiia sotsiokulturnoho aspektu navchannia ukrainskoi movy yak inozemnoi [Realization of the socio-cultural aspect of teaching of the Ukrainian language as a foreign one]. *Studia Ukrainika Posnaniensia*, 2017, № 5. S. 37–44. [in Ukrainian].
2. Horoshkina O. Funktsii pidruchnyka ukrainskoi movy v kompetentnisnii paradyhmi [Functions of the Ukrainian language textbook in competence paradigm]. *Studia Ukrainika Posnaniensia*, 2019, № 1. S. 93–102. [in Ukrainian].
3. Skyba N. Mediatekst yak instrument u navchanni ukrainskoi movy yak inozemnoi [Using media text as the instrument in teaching Ukrainian as a foreign language]. *Studia Ukrainika Posnaniensia*, 2015, № 3. S. 289–293. [in Ukrainian].

Halyna NIKOLAI MEANDERS OF TEACHERS' MUSICAL PEDAGOGICAL TRAINING IN UKRAINE AND POLAND: HISTORICAL-PEDAGOGICAL DISCOURSE.....	255
Тетяна ПИЛАСЬКА ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ АВСТРАЛІЇ.....	263
Віталій ПОЛИВАНЮК ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ – ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ.....	272
Тетяна ПОЛЯКОВА, Вікторія САМАРІНА ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ У ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ – НАСЛІДКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	283
Вікторія ПРОКОПЕНКО НАВЧАННЯ УПРОДОВЖ ЖИТТЯ ЯК УМОВА ЦІЛОЖИТТЄВОГО ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ (МОТИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ)	290
Катерина ПУГАЧОВА, Олеся ЖОВНИЧ ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ВІЗУАЛЬНИХ МЕДІА У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....	296
Маруна RYZHENKO, Olena ANISENKO, Lyudmyla SEMENOVA USING THE INTERACTIVE WHITEBOARD IN ENGLISH LESSONS AT UNIVERSITY.....	304
Інна САХНЕВИЧ, Христина ВІНТОНІВ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ: ПРОГРАМА СПЕЦКУРСУ.....	310
Ірина СВІРЕПЧУК ІНТЕРНЕТ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ.....	316
Надія СЕНЬОВСЬКА АНАЛІЗ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ, НАПИСАНИХ НА МІФОЛОГІЧНІЙ ОСНОВІ: ВИОКРЕМЛЕННЯ «СПРАВЖНІХ» МІФІВ.....	320
Тарас СЕРМАН, Леся СЕРМАН, Роман ФАЙЧАК СТАН ПОКАЗНИКІВ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ ПРИКАРПАТТЯ.....	325
Олег СТЕЧКЕВИЧ МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА.....	333
Олеся СТОЙКА ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ В УГОРЩИНІ.....	340
Інна СТРАЖНІКОВА ФУНКЦІЇ, КРИТЕРІЇ ТА ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ ПІДРУЧНИКІВ В ІСТОРІОГРАФІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ ГАЛИЧИНИ ТА БУКОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ.....	345
Тетяна ТАРНАВСЬКА, Наталія ГЛУШАНИЦЯ ПРИНЦИПИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ДОСЛІДНИЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	352
Ольга Федько ОСНОВНІ ТРУДНОЩІ ПРИ ВИВЧЕННІ/ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ.....	359
Марія ФЕНКО, Зоряна МАЦЮК STORYLINE ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	366
Наталія ЦУКАНОВА АЛЬТЕРНАТИВНІ ЗАКЛАДИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	372
Роман ЧОПИК, Сергій БИКІВ ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІГРОВОГО СПРЯМУВАННЯ.....	377
Тетяна ШВЕЦЬ ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОНЛАЙН ТЬЮТОРИНГУ В СИСТЕМІ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	384